

ISMA
ANNO 1994

**ISMA University
of Applied Sciences**

**IMPACT OF MARTIAL LAW IN UKRAINE
ON THE FURTHER DEVELOPMENT
OF JURISPRUDENCE**

Scientific monograph

**IZDEVNIECĪBA
BALTIJA
PUBLISHING
2024**

*Recommended for printing and distribution via Internet
by the Academic Council of Baltic Research Institute
of Transformation Economic Area Problems according
to the Minutes № 5 dated 28.05.2024*

REVIEWERS:

Romans Djakons – Dr.sc.ing., Professor, Academician, President of ISMA
University of Applied Sciences;

Deniss Djakons – Doctor of Economics, Professor, Rector of ISMA
University of Applied Sciences;

Antonina Djakona – Doctor of Economics, Professor, ISMA University of
Applied Sciences.

**Impact of martial law in Ukraine on the further development
of jurisprudence** : Scientific monograph. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”,
2024. 336 p.

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Чистоклетов Л. Г., Хитра О. Л

ВСТУП

В умовах російської агресії проти України, першочерговим завданням та обов'язком органів публічної влади є адміністративно-правове забезпечення потреб безпеки та оборони. Сьогодні Збройні Сили України разом з іншими силовими структурами ведуть успішні бойові дії, відстоюючи територіальну цілісність, незалежність та державний суверенітет України.

Пліч-о– пліч разом з військовослужбовцями, здійснюючи в умовах воєнного стану охорону публічного порядку та безпеки, протидіючи організованій злочинності, виявляючи причетність осіб до колабораційної діяльності, щоденно документуючи військові злочини російських окупантів та виконуючи відповідно до Конституції та Закону України «Про Національну поліцію» інші процесуальні дії, Національній поліції доводиться здійснювати у цей важкий для країни час нелегку для здоров'я та життя діяльність, захищаючи права та свободи громадян, суспільства та держави.

До повноважень поліції також долучилася нелегка робота щодо виявлення загиблих осіб, які загинули від тортур російського агресора. Внаслідок вторгнення рф в Україну від рук російських військових злочинців у 2022 році загинуло 16 502 особи. За цей період Національна поліція виявила 21 масове поховання на деокупованих територіях, з яких було ексгумовано 1 033 тіла цивільних та військових^{1 2}.

Проблеми, пов'язані з дослідженням методів адміністративно-правового регулювання (далі – АПР) належать до кола тих, яким в юридичній науці приділялося мало уваги. Це пояснюється тим, що в найбільш знаних вітчизняних працях із адміністративного права вони або взагалі не розглядалися, або висвітлювалися вкрай стисло чи однобічно. Так, аналізуючи сутність вітчизняного академічного курсу адміністративного права³, в цій праці акцентується увага на

¹ Війна Росії проти України: поліція виявила понад 16,5 тисячі загиблих у десяти областях. URL: <https://tsn.ua/ato/viyna-rosiyi-proti-ukrayini-policiya-viyavila-ponad-16-5-tisyachi-zagiblih-u-desyati-oblastyah-2241226.html>. 2023

² За даними Нацполіції, найбільше загиблих виявлено у Донецькій області – 4746 осіб, в Харківській – 3784, в Миколаївській – 2207, в Київській – 2072, в Чернігівській – 899, в Луганській – 815, в Херсонській – 686, в Сумській – 341, в Житомирській – 283, в Запорізькій – 66 [1].

³ Війна Росії проти України: поліція виявила понад 16,5 тисячі загиблих у десяти областях. URL: <https://tsn.ua/ato/viyna-rosiyi-proti-ukrayini-policiya-viyavila-ponad-16-5-tisyachi-zagiblih-u-desyati-oblastyah-2241226.html>. 2023

порівняльно-правовому методі. А в деяких інших навчально-методичних виданнях⁴, питання щодо проблематики регулювання методів адміністративного права зовсім відсутнє, або розглядалися лише поняття та види заходів адміністративного примусу.

Все це вказує на те, що зазначене вище аж ніяк не сприяє вирішенню завдань із розвитку теорії адміністративного права та практики застосування методів і, насамперед, методів АПР діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану.

Сьогодні в у мовах протидії російському агресору, коли Збройні Сили України нещадно б'ють ворога, продовжуючи звільняти крок за кроком окуповані території України, постало питання охорони та захисту від загроз воєнного характеру не лише населення, а й суб'єктів господарювання, на яких покладено нелегке завдання щодо забезпечення економічного потенціалу держави та реалізації нової економічної політики воєнного часу. І в цьому буремному процесі велика роль надається Національній поліції, яка як центральний орган виконавчої влади, відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» «...служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку» та згідно з п. 24 статті 23 Закону «...бере участь відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості»⁵.

Зазначене вище свідчить про актуальність теми розділу, який спрямована на розкриття змісту та визначення особливостей Національної поліції в період російської агресії проти України.

1. Національна поліція як складова сектору безпеки та оборони у протидії російській агресії в Україні

Незважаючи на повномасштабну жахливу навалу російського агресора, Україна за потужною підтримкою західних партнерів робить все необхідне для спротиву та здійснення планомірного наступу Збройних Сил України (ЗСУ) на військових російських терористів й при цьому щоденно далекоглядно приймати стратегічні рішення щодо реформування діяльності органів публічної влади, і насамперед суб'єктів сектору безпеки та оборони.

З приводу злочинного вторгнення російських окупантів на територію України, 2 березня 2022 року було скликано засідання ООН, на якій було прийнято Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти

⁴ Агресія проти України: резолюцію Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3418304-agresia-proti-ukraini-rezolucia-genasamblei-oon.html>.

⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

Україні» (далі – Резолюція). Членами Генеральної Асамблеї ООН відповідно до п. РР6 РР12, висловлюючи серйозну стурбованість повідомленнями про напади на цивільні об'єкти, такі як житлові будинки, школи та лікарні, а також про жертви серед цивільного населення, включаючи жінок, літніх людей, людей з обмеженими можливостями та дітей та відповідно до п. РР13, визнаючи, що військові дії російської федерації на суверенній території України мають такий масштаб, якого міжнародне співтовариство не бачило в Європі протягом десятиліть, і що необхідні термінові дії, щоб врятувати це покоління від лиха війни, Резолюцією було висунуто вимогу від російської федерації негайно, повністю та безумовно вивести всі свої збройні сили з території України в межах її міжнародно визнаних кордонів⁶.

Переходячи до аналізу діяльності Національної поліції у російсько-українській війні, починаючи від 24 лютого 2022 року до її правового статусу як повноправного суб'єкта сектору безпеки та оборони було внесено значну кількість змін та доповнень, які регулюють правові відносини у зазначеній сфері. Так, стаття 8 Закону України «Про Національну поліцію»⁷ доповнена частиною четвертою, яка вказує, що «...Під час дії воєнного стану поліція діє згідно з призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

В 2022 році значно розширені повноваження поліції було закріплено у статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», де крім безоплатного отримування від органів держави та територіальних громад, юридичних осіб державної форми власності, інформації необхідної для виконання повноважень та завдань поліції, з наданням відповіді на запит працівників поліції у 10-ти денний термін, також поліція наділяється правами щодо утримання в передбачених законом випадках в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних чи адміністративних правопорушень; компетенції із здійснення розмінування, що має оперативний характер; здійснення техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами та спеціальними вибухотехнічними роботами за фактами скоєння вибухів; надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; здійснення співробітництва з Європолем та діяти як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європолем; організації взаємодії правоохоронних органів та інших державних органів України з Інтерполем та Європолем, а також компетентними органами інших

⁶ Агресія проти України: резолюцію Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3418304-agresia-proti-ukraini-rezolucia-genasamblei-oon.html>.

⁷ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу тощо.

Суттєво в Законі України «Про Національну поліцію» зазнав зміни, наближених до воєнного стану 5 розділ, в якому було розширено перелік поліцейських заходів. Це торкається відповідно п. 1 ч. 1 ст. 32 Закону, в якому надано право поліції здійснювати перевірку документів та фіксувати дані, що містяться в документах, якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; право зупиняти транспортні засоби, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; ч. 5 ст. 42 надає право поліції за необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, та усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір, застосовувати будь-які підручні засоби, а не тільки ті спеціальні засоби, які передбачені ст. 45 Закону⁸.

Позитивним у забезпеченні соціального захисту поліції є постанова Кабінету Міністрів України від 06 січня 2023 р. № 15 «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2006 р. № 1081 і від 2 вересня 2015 р. № 728», яка визначає Порядок забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житловими приміщеннями⁹.

На час дії воєнного стану відповідно до Закону України від 15 березня 2022 року № 2123-IX «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України"»¹⁰ з метою оптимізації діяльності поліції Дисциплінарний статут Національної поліції України (далі – ДС НПУ) було доповнено 5 розділом, який розкриває зміст особливості проведення службового розслідування у цей період. Так, відповідно до строків службового розслідування воно має бути завершеним замість раніше не у воєнний період 30 днів – на протязі 15 календарних днів з дня його призначення уповноваженим керівником (частина 3 статті 26 ДС НПУ). Відповідно до частини 6 статті 26 Статуту ДС НПУ днем завершення службового розслідування є день підписання наказу про притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності або

⁸ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

⁹ Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2006 р. № 1081 і від 2 вересня 2015 р. № 728: постанова Кабінету Міністрів України від 06 січня 2023 р. № 15. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadkiv-zatverdzhenykh-p-a15/2023>

¹⁰ Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text/>

довідки про відсутність в діях поліцейського дисциплінарного проступку, яка підлягає реєстрації в органі поліції. Що стосується відсторонення поліцейського від виконання службових обов'язків (посади) на час проведення службового розслідування у період дії воєнного стану, на підставі частини 1 статті 28 ДС НПУ йому може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою посадою. Новелою ДС НПУ є і те, що відповідно до частини 2 статті 28 ДС НПУ, у разі прийняття рішення про покладення на відстороненого поліцейського тимчасового виконання обов'язків за іншою посадою службове посвідчення, спеціальний нагрудний знак, табельна вогнепальна зброя та спеціальні засоби в нього не вилучаються. Також про посилення відповідальності до поліцейських у воєнний період говорить і такий аргумент як притягнення поліцейського до дисциплінарної відповідальності у вигляді перебування поліцейського на службі у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння, а також залишення місця несення служби без поважних причин, які не можуть бути віднесені до незначних дисциплінарних проступків (пункт 4, частини 2 статті 29 ДС НПУ). Щодо оскарження дисциплінарного стягнення, застосованого у період дії воєнного стану, відповідно до статті 31 ДС НПУ поліцейський має право протягом 3 днів звернутися до прямого керівника з рапортом про перегляд або скасування дисциплінарного стягнення (якщо це стосується звільнення з посади чи зі служби – то протягом 5 днів, але не пізніше видання наказу по особовому складу про виконання такого стягнення); розгляд рапорту здійснюється протягом 7 днів шляхом перевірки аргументів поліцейського (відповідь надсилається за тими ж правилами, що й наказ про дисциплінарне стягнення); протягом 15 днів з дня ознайомлення поліцейського з наказом він може оскаржити його до адміністративного суду¹¹.

Слід зазначити і те, що поліція як інші правоохоронні органи, здійснюючи свої повноваження в період воєнного стану, відповідно до статті 90¹ Закону України «Про Національну поліцію», враховуючи виконання завдання з ризиком для свого життя, здоров'я та громадян, охорони громадської порядку та безпеки, відбиття російської агресії, позбавлена права громадськості на здійснення нею під час дії воєнного стану громадського контролю. А саме, під час воєнного стану не може бути річного звіту про діяльність поліції; прийняття резолюції недовіри керівникам поліції; зустрічей з органами місцевого самоврядування та населенням; залучення громадськості до розгляду скарг на дії чи бездіяльність поліцейських¹².

З цього приводу, необхідно вказати, що в той час як суб'єкти сектору безпеки та оборони, успішно знищують російського хижака, добиваючи

¹¹ Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text/>

¹² Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

його на нашій землі, розшукують і притягують колабарантів до відповідальності та розслідують злочини, які вчинені російськими окупантами проти мирного населення, у період воєнного стану не припиняють свою корупційну діяльність деякі державні службовці, які успішно нагрівають руки на злочинних схемах у «кримінальному розподілу» державного бюджету, на відкатах на митниці і саме небезпечним на сьогодні виступає корупція, яка прорилася у верхні ешелони, чим викликала стурбованість деяких наших партнерів щодо програми обліку та логістики у наданні грошової та воєнної допомоги, а також на початку лютого резонансних звільнень можновладців Міністерства оборони й Міністерства розвитку громад територій та інфраструктури з обшуками приміщень та висунення підозр. І ці злочинні схеми продовжуються після такої сумної статистика, яка свідчить, що лише «...за минулий рік після внутрішніх аудитів 621 посадовця із Збройних Сил України та Міністерства оборони було притягнуто до відповідальності??...»¹³.

Безперечно, військовий стан вимагає певних обмежень прав та свободи громадян і як про це вказувалося вище громадському контролю за діяльністю суб'єктів сектору безпеки та оборони не має місце. Але на наше переконання – перемогти російського агресора можна тільки з чистими руками, з подальшою протидії корупції та виходом з війни без її існування

Сьогодні в умовах воєнного часу немає такої території, яка була б безпечною для поліції та громадян, особливо якщо це стосується розмінування саперами Національної поліції ворожих мін та знищення нерозірваних снарядів.

Як свідчить статистика, під час гуманітарного розмінування загинули близько 50 піротехніків, більше 100 отримали поранення. На потреби виявлення та знешкодження вибухонебезпечних предметів в умовах широмаштабної війни Україна потребує десятки мільярдів доларів. Сполучені Штати Америки мають намір виділити Україні 89 млн доларів на розмінування території¹⁴.

В своїй діяльності поліція щодо розмінування та знищення вибухонебезпечних предметів керується міжвідомчим наказом МВС та МО № 833/443 від 21 грудня 2021 року «Про затвердження Порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під час їх виконання»¹⁵.

¹³ За рік до відповідальності притягнули понад 600 посадовців ЗСУ та Міноборони.
URL: <https://suspilne.media/380675-za-rik-do-vidpovidalnosti-pritagnuli-ponad-600-posadovciv-zsu-ta-minoboroni-reznikov>. 2023

¹⁴ У МВС відповіли, скільки потрібно витратити на розмінування території України.
URL: <https://dengi.ua/ua/finance/7135107-v-mvd-otvetili-skolko-nuzhno-potratit-na-razminirovanie-territorii-ukrainy/> 2023

¹⁵ Про затвердження Порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під

Небезпечна робота щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів, потребує максимум сталеві витримки, вимагає від поліції дотримання послідовних професійних дій, починаючи від пошуку, розмінування та обрання для контрольованих підривів нерозірваних боєприпасів у віддаленні від населених пунктів місцях, щоб звести до мінімуму ризику для населення. «Наразі поліція забезпечила стабілізаційні заходи у 568 звільнених населених пунктах. Разом ж підрозділами ДСНС обстежили та очистили 76 га території, вилучили понад 300 тисяч вибухонебезпечних предметів. Близько 30% території країни ще потребують розмінування. Першими після військових на деокуповані території заходять поліцейські та ДСНС. У надскладних умовах вони проводять стабілізаційні заходи – розмінують території, проводять «зачистки», фіксують воєнні злочини та працюють з місцевим населенням»¹⁶.

З метою координації дій між МВС, МО та Мінекономіки в період воєнного стану, 11 лютого 2023 під головуванням Прем'єр-міністра Дениса Шмигала на координаційній нараді було прийняте рішення щодо «...створення державної установи Український центр гуманітарного розмінування, який виконуватиме функції секретаріату й аналітичного центру та який збиратиме й узагальнюватиме інформацію щодо потреб розмінування в Міноборони, МВС, ДСНС, обласних військових адміністрацій, країн-партнерів та міжнародних організацій»¹⁷.

Розвиваючи тему національної поліції як складової сектору безпеки та оборони у протидії російській агресії в Україні не можна обминути актуального питання щодо формування за ініціативою МВС 8-ми штурмових бригад на базі Національної поліції, Державної прикордонної служби та Національної гвардії: «Сталевий кордон», «Червона калина», «Лють», «Рубіж», «Спартан», «Кара-Даг», «Буревій» та «А30В». Основу штурмових бригад будуть складати реально вмотивовані та патріотично налаштовані кадрові та колишні військовослужбовці й правоохоронці, які, починаючи від 2014 року, стали на захист України, боронячи Донецьку та Луганську області, а також військовослужбовці, які мають досвід бойових дій у повномасштабній війні зі звільнення столиці, Сумщини, Харківщини, Запорізької, Херсонської та інших областей України. Кандидати до штурмових бригад після п'ятирівневого тестового проходження медичного, психологічного стану здоров'я, отримання позитивного результату з фізичної підготовки та кількомісячного навчання, та

час їх виконання: наказ МВС та МО № 833/443 від 21 грудня 2021 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE39070?an=1>.

¹⁶ Близько 30% території України потребують розмінування – МВС. URL: під головуванням Прем'єр-міністра <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3631742-blizko-30-teritorii-ukraini-potrebuut-rozminuvanna-mvs.html>. 2022

¹⁷ В Україні буде створено центр гуманітарного розмінування, — Прем'єр-міністр. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/v-ukrayini-bude-stvoreno-centr-gumanitarno-go-rozminuvannia-premjer-ministr>. 2023.

бойового злагодження будуть у взаємодії із Збройними Силами України виконувати завдання зі звільнення тимчасово окупованих територій від російського агресора.

Діяльність поліції під час війни стала складовою потужного правового фронту із притягнення до відповідальності російських воєнних злочинців та колаборантів, які знехтували основними правами людини, задекларованими цивілізованою міжнародною спільнотою. В українському законодавстві відсутнє поняття «колаборант», проте за своєю сутністю цей термін підпадає під нововведену статтю 111-1 КК України «Колабораційна діяльність» і для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення необхідним є проведення певних слідчих (розшукових) дій та оперативних заходів, пов'язаних з встановленням та проведенням допитів свідків...; проведення огляду інформації, яка міститься у відкритій мережі інтернет...; проведення інших негласних слідчих (розшукових) дій тощо. Доречи щодо забезпечення доступності інформації у відкритих джерелах Офіс Генерального прокурора посилаючись на постанову колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 24.11.2020 у справі № 481/227/18 орієнтує, що слід здійснювати її цифрове зберігання шляхом архівації, яка дає змогу захистити та зберегти інформацію з плином часу, включаючи її справжність, доступність, ідентичність, постійність, рендеринг (візуалізацію) та зрозумілість¹⁸.

З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну слідчі Національної поліції України розпочали 59 992 кримінальні провадження за фактами вчинення на території України злочинів військовослужбовцями збройних сил російської федерації та їхніми пособниками.

З них:

- 48 221 – за ст. 438 Кримінального кодексу України (Порушення законів та звичаїв війни);
- 9 225 – за ст. 110 Кримінального кодексу України (Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України);
- 2 348 – за ст. 111-1 Кримінального кодексу України (Колабораційна діяльність);
- 113 – за ст. 111 Кримінального кодексу України (Державна зрада);
- 37 – за ст. 113 Кримінального кодексу України (Диверсія) та ін.¹⁹.

Крім того, в умовах війни до функціональних обов'язків поліції додалися такі гуманітарні місії, які пов'язаних з доставленням продуктів та життєвонеобхідних речей населенню на звільнених територіях, а

¹⁸ Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 24.11.2020 у справі № 481/227/18 (провадження № 51 – 2539 км 20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93119786>.

¹⁹ Злочини, вчинені військовими рф під час повномасштабного вторгнення в Україну (станом на 27 січня). URL: <https://www.npu.gov.ua/news/zlochyny-vchyneni-viiskovymy-rf-pid-chas-povnomasshtabnoho-vtrornennia-v-ukrainu-standom-na-27-sichnia>. 2023

також тим хто знаходиться на лінії фронту. Як зазначає очільник Національної поліції, що, «...попри проблеми воєнного часу, Національна поліція продовжує розвивати систему «Custody Records», яка стала обов'язковою до впровадження в усіх ізоляторах тимчасового тримання та відділеннях поліції. Цей проєкт показав свою результативність у забезпеченні прав людини»²⁰.

Основним пріоритетом у забезпеченні безпечної життєдіяльності населення в умовах воєнного стану залишається зміцнення співпраці поліції з органами місцевого самоврядування й громадськими формуваннями та вироблення спільних заходів щодо охорони публічного порядку та безпеки. Єдиним спеціальним нормативно-правовим актом, який регулює відносини у сфері охорони публічного порядку та безпеки громадян виступає Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» (далі –Закон)²¹. Відповідно до частини 2 статті 6 Закону обов'язковою підставою для створення громадських формувань є рішення про його створення, підтримане відповідним органом Національної поліції (за ініціативи поліцейського офіцера громади)...».

Громадські об'єднання, які заявляють про свій намір здійснювати охорону публічного порядку та безпеку, але не зареєстровані як громадські формування з охорони громадського порядку є незаконними.

2. Особливості методів адміністративно-правового регулювання діяльності національної поліції в умовах воєнного стану

Вагомий внесок у розвиток методології дослідження проблем правозастосовної діяльності зробили такі вітчизняні вчені: О. Бандурка, О. Безпалова, Г. Бондаренко, С. Вітвіцький, В. Гвоздецький, В. Галуцько, І. Голосніченко, Є. Додін, В. Коваленко, В. Колпаков, А. Комзюк, М. Костицький, О. Кузменко, Т. Коломонець, М. Марчук, Н. Оніщенко, О. Остапенко, М. Пахомов, С. Петков, М. Попадинець, П. Рабінович та інші.

Серед опублікованих протягом останнього десятиліття нечисленних вітчизняних наукових праць, в яких розглядається дана тематика найбільший інтерес, на наш погляд, становлять статті О. Миколенка²² та

²⁰ Ігор Клименко. Під час війни поліцейські задокументували десятки тисяч порушень прав людини, за які окупанти мають відповіді. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/pid-chas-viiny-politsejski-zadokumentuvaly-desiatky-tysiach-porushen-prav-liudyny-za-iaki-okupanty-maiut-vidpovisty-ihor-klymenko>

²¹ Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14/print>. 2022

²² Миколенко О.І. Методи та функції науки адміністративного процесуального права // Південноукраїнський правничий часопис. 2009. № 1. С. 148–150.

В. Оргинського²³. У праці О. Миколенком зроблено спробу систематизувати методи науки адміністративного процедурно-процесуального права. У праці В. Оргинським слушно зазначено, що при дослідженні в адміністративному праві статистичного і кібернетичного методів, існує необхідність їх «...охоплення “математичним поглядом”». Свого часу розуміння важливості такого погляду привело до появи юриметричного методу дослідження, який об'єднує статистичний і математичний аспекти пізнання права, елементи символічної логіки, а також проблематику використання в юриспруденції комп'ютерних технологій (див. про це:²⁴). Історія розвитку та досвід застосування цього методу дає підстави вважати, що його роль у юриспруденції, у тому числі і в теорії та практиці адміністративного права, дедалі зростатиме.

Перш ніж розглянути питання щодо методів адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції, слід звернутися до їх понятійно-класифікаційної складової.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «регулювати» означає: впорядкувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі...»²⁵.

Стосовно визначення терміну «юридичне регулювання», серед існуючих варіантів тлумачення цього поняття, нам більше імпонує дефініція Р. Я. Демківа, яка трактується у ширшому його розумінні: «Юридичне регулювання визначається як специфічна діяльність держави, її органів, посадових осіб і уповноважених на те громадських організацій щодо впорядкування суспільних відносин шляхом установа юридичних норм і прийняття в необхідних випадках індивідуальних рішень відповідно до цих норм, вирішення юридично значимих питань, що виникають у межах таких відносин»²⁶.

Посилаючись на матеріал з Вікіпедії термін «метод» походить від грецького слова *μέθοδος* – «шлях крізь» і визначається як систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певну задачу чи досягти певної мети²⁷. В. К. Колпаков під методами діяльності розуміє «...способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст

²³ Оргинський В. Л. Новітні методи дослідження адміністративно-правових явищ // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер.: Юрид. науки. 2014. № 782. С. 5–9. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/vnulpurn_2014_782_4.pdf.

²⁴ Чистоклетов Л.Г., Хитра О.Л. Ще раз про юриметрику // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Сер.: Юрид. науки. 2019. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2019-1-4763>.

²⁵ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

²⁶ Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 19–23, С.21.

²⁷ Матеріал з Вікіпедії — вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4>.

цієї діяльності»²⁸. На думку Ю. П. Битяка, метод – це «...спосіб або засіб досягнення поставленої мети», а до «...адміністративно-правових методів...» належать «...способи та прийоми безпосереднього і цілеспрямованого впливу виконавчих органів (посадових осіб) на підставі закріпленої за ними компетенції, у встановлених межах та відповідній формі на підпорядковані їм органи та громадян»²⁹.

Вже при визначенні методу адміністративно-правового регулювання Д. Лук'янець вказує, що його «...коректно розглядати лише в межах аналізу змісту підзаконних нормативно-правових актів, які традиційно вважаються правовими актами управління. Даний метод реалізується не законодавцем, а переважно суб'єктами виконавчої влади, які в таких актах реалізують власні владні повноваження. Відтак для адміністративно-правового регулювання буде дійсно справедливим акцентувати увагу на переважаючій ролі імперативних норм, тобто саме методу імперативного регулювання»³⁰.

Тепер про методи адміністративно-правового регулювання діяльності поліції в умовах воєнного стану. Їх правова регламентація здійснюється відповідно до ч.4 ст. 8 Закону України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану» де вказано, що «...під час дії воєнного стану поліція діє згідно із призначенням та специфікою діяльності з урахуванням тих обмежень прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, що визначаються відповідно до Конституції України та Закону України "Про правовий режим воєнного стану"»³¹.

Виходячи із зазначеного, слід вважати, що методи адміністративно-правового регулювання поліції в умовах воєнного стану характеризуються здатністю поліції, як суб'єкта сектору безпеки та оборони, адекватно відповідно до законодавства застосовувати заходи державного впливу до правопорушників, спрямованих на захист життя та здоров'я громадян, територіальної цілісності, національних інтересів суспільства та держави.

Найбільш характерні ознаки методів АПР діяльності поліції в умовах воєнного стану:

– спрямовані на досягненням бажаного рівня особистої безпеки громадян та працівників поліції, суспільства та держави;

²⁸ Колпаков В. К. Адміністративне право України: підруч. К.: Юрінком Інтер, 1999. 736 с. С. 180.

²⁹ Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с. С. 158. URL:<http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Адміністративне-Битяк.pdf>.

³⁰ Лук'янець, Д. Про співвідношення методу адміністративного права та методів адміністративно-правового регулювання [Текст] / Д. Лук'янець // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія Право. 2010. № 845. С. 288-291. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324228418.pdf>.

³¹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print>.

- їх застосування призводить до юридично значущих наслідків;
- наділені державно-владними повноваженнями;
- здійснюється із дотриманням законності та добросовісності;
- спрямовані на об'єкти регулювання;
- засоби забезпечення залежать від адміністративно-правового статусу поліції та наявності в його повноважень із використання того чи іншого методу.

Із цього погляду становить інтерес класифікації цих методів, які можна поділити:

1) за критерієм тривалості їх впливу (постійно діючі та відносно діючі).

Зміст постійно діючих методів адміністративно-правового регулювання зберігається протягом тривалого часу без яких-небудь істотних змін. Найчастіше положення про застосування таких методів уміщуються в законах, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів України та деяких відомчих нормативно-правових актах МВС України. Їх використання можливе незалежно від умов військового стану в країні. До таких методів можна віднести процесуальні дії поліції, застосування які пов'язані з порядком виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї..., або з реєстрацією транспортних засобів.

До відносно діючих методів адміністративно-правового регулювання діяльності поліції належать методи, спрямовані на дотримання порядку і умов, застосування яких може змінюватися залежно від умов надзвичайної ситуації воєнного характеру. Так, відповідно до змін, наближених до воєнного стану у п. 1 ч. 1 ст. 32 розділ 5 Закону України «Про Національну поліцію» було надано право поліції здійснювати перевірку документів та фіксувати дані, що містяться в документі, якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; право зупиняти транспортні засоби, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; ч. 5 ст. 42 надає право поліції за необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, та усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір, застосовувати будь-які підручні засоби, а не тільки ті спеціальні засоби, які передбачені ст. 45 Закону³².

2) за способом дії методи адміністративно-правового регулювання поліції можна поділити на методи, які:

- уповноважують;

³² Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

- зобов'язують
- спонукають;
- забороняють.

3) за формою припису:

-імперативні, які за однозначністю державних приписів, безпосередньо визначають поведінку поліції, у рамках якої вони мають право обрати спосіб та форму виконання припису, не порушуючи його змісту й цілей;

– доручні, за допомогою яких об'єкту впливу надаються повноваження, які не належать до його компетенції, або надання права щодо виконання конкретних дій з вирішення завдань в умов надзвичайної ситуації воєнного характеру;

– рекомендаційні, зміст яких на підставі певних порад та рекомендацій можуть оптимально прийняти рішення щодо оперативного виконання завдання у воєнний період;

– диспозитивні, які використовуються, коли має місце рівноправність сторін. Прикладом цього можуть бути методи, які використовуються у взаємодії поліції з іншими правоохоронними органами.

4) за змістом їх можна поділяти на матеріальні, які регулюються нормами матеріального права, та процесуальні – засновані на процесуальних нормах.

5) за характером адміністративно-правового впливу на його об'єкти в умовах воєнного стану розрізняють методи прямого та непрямого АПР.

Використання поліцією методів прямого адміністративно-правового регулювання, насамперед, дозволяє швидше домогтися наступлення бажаних результатів впливу. Так, в разі невиконання законних вимог поліції об'єктами впливу останні будуть притягнуті до відповідальності. При використанні непрямого методу АПР, поліція створює таку сукупність умов, які відповідають прагненням указаних суб'єктів у досягненні кінцевого результату. Прикладами використання непрямих методів АПР в діяльності поліції в умовах воєнного стану можуть бути інформаційно-технологічне оснащення її діяльності, або застосування моральних, соціальних та матеріальних заходів її стимулювання.

Проте найчастіше в умовах воєнного стану поліція в своїй діяльності використовує такі методи адміністративно-правового регулювання як переконання та примусу.

«Для переконання...», за ствердженням авторського навчального посібника «Адміністративне право України»³³ «...характерним є таке: воно використовується постійно і стосовно всіх осіб, що перебувають у зоні впливу суб'єктів публічної адміністрації; забезпечують добровільне виконання правових норм, законних вказівок, приписів публічної

³³ Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / [В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єшук, І.М. Риженко, А.А. Іванишук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова]; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 272 с.

адміністрації; зрештою виховує правові переконання об'єктів публічного управління та «звичку» свідомо дотримуватись правових норм».

Важливе місце серед заходів переконання належить матеріальному, соціальному й моральному стимулюванню. А найважливішим і найефективнішим видом стимулювання виступає заохочення. Так, відповідно до наказу МВС від 25 квітня 2019 р. № 317 «Про заохочення в Національній поліції України» (далі – Наказ) заохочення трактується як «...засіб підтримання службової дисципліни, що полягає у відзначенні особи за успішне виконання нею обов'язків, а також за інші заслуги перед державою та суспільством»³⁴. Основне положення Наказу визначає підстави для застосування заохочень, порядок представлення до заохочення, порядок розгляду нагородних матеріалів та прийняття рішення про заохочення або про відмову в заохоченні, опис заохочення, порядок вручення заохочення, а також його позбавлення та вилучення в Національній поліції України.

До поліцейських можуть застосовуватися такі види заохочень:

- 1) дострокове зняття дисциплінарного стягнення;
- 2) занесення на дошку пошани;
- 3) заохочення грошовою винагородою;
- 4) заохочення цінним подарунком;
- 5) надання додаткової оплачуваної відпустки тривалістю до п'яти днів;
- 6) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Національної поліції України;
- 7) заохочення відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України;
- 8) дострокове присвоєння чергового спеціального звання;
- 9) присвоєння спеціального звання, вищого на один ступінь від звання, передбаченого займаною штатною посадою;
- 10) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»;
- 11) заохочення відомчою заохочувальною відзнакою Міністерства внутрішніх справ України «Холодна зброя».

Продовжуючи розгляд питання про переконання як методу АПР поліції в умовах воєнного стану, слід вказати, що деякі науковці та практики вважають, що у воєнному конфлікті, викликаного російською агресією, більше уваги необхідно приділяти адміністративному примусу ніж переконанню. Проте, на нашу думку, метод переконання як був так і залишається важливим державним впливом у профілактиці правопорушень. Адже загальновідомо, що в практиці роботи поліції широко використовуються профілактичні бесіди з особами, схильними до адміністративних правопорушень. Недарма одна з існуючих

³⁴ Про заохочення в Національній поліції України: наказ МВС від 25 квітня 2019 р. № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19/print>.

класифікацій заходів адміністративного переконання передбачає психологічний та моральний вплив, які застосовуються до необмеженого кола осіб, а також вплив, який застосовується до конкретної особи.

Сьогодні, в умовах війни, підрозділи ювенальної поліції проводять профілактичні бесіди із підлітками та їхніми батьками щодо проявів небезпечної діяльності в кінці лютого 2023 року руху ПВК “Редан”³⁵ та відповідальності за провокування конфліктів і масових бійок між підлітками. Як відомо, ПВК “Редан” складається з підлітків, вдягнутих у футболки із зображенням павуків і цифри 4, яка є запланованою інформаційною психологічною російською операцією, за допомогою якої окупанти намагаються посяяти панічні настрої у суспільстві, підірвати бойовий дух українців, зганьбити ЗСУ та дискредитувати керівництво держави та її союзників.

З цього приводу, у Нацполіції заявили, що вона вже запобігла організації масових бійок у кількох великих містах, однак основна підривна діяльність здійснюється через соцмережі. Тому кіберполіція уже виявила та заблокувала 18 каналів, які причетні до цієї організації. Провокування конфліктів і масових бійок між підлітками – таку мету ставлять перед собою організатори зібрань молоді. Утім поліцейські завадили реалізувати ці злочинні задуми. Загалом протягом двох днів у різних регіонах держави відбулося близько 30 зібрань молоді³⁶.

Переходячи до розгляду питання про адміністративний примус в діяльності поліції, насамперед зазначимо, що в сучасній науці адміністративного права недостатньо уваги приділено дослідженню сутності зазначеного методу, з приводу цього вважаємо за доцільне з’ясувати його поняття із використанням адміністративно-правового інструментарію, який у подальшому допоможе розкрити зміст його застосування в умовах воєнного стану. З цього приводу, слід зануритися в історичний екскурс розвитку адміністративного права і вказати на слушну позицію тих адміністративістів, які заперечували державну монополію на застосування адміністративного примусу. Прояви прихильності до цього трактування знаходимо у відомого представника адміністративістики тієї епохи І. М. Пахомова, який характеризує особливості застосування адміністративного примусу, зазначав: «В окремих випадках, передбачених законом, заходи адміністративного впливу за уповноваженням державних органів можуть застосовувати

³⁵ Представники цього руху пояснюють появу “Редана” утисками з боку “офників”, що призвело до об’єднання неформалів. “Офниками” називають представників субкультури, яка асоціюється з агресивною поведінкою та пошуком приводів для бійки. Часто жертвами стають саме неформали. Вони виступають проти інших субкультур (так званих “офників”, скінхедів тощо) футбольних фанатів, мігрантів, вихідців із Кавказу. ПВК “Редан”: чому підлітки влаштовують масові бійки, як їх зупинити і до чого тут Росія. URL: https://24tv.ua/pvk-redan-ukrayini-chomu-pidlitki-vlashtovuyut-biyki-yak-tse_n2264503.

³⁶ Заблоковано 18 каналів та груп, створених для дестабілізації. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=150022831257843>.

громадські організації. Так, головним технічним інспекторам профспілок надано право накладати на винних у порушенні правил техніки безпеки і охорони праці, які є адміністративно-правовими порушеннями...»³⁷. А в опублікованій 1975 року праці іншого представника української адміністративістики Г. П. Бондаренка вказувалось, що адміністративний примус – це складова частина державного примусу, яка полягає в застосуванні органами державного управління, судами й суддями, посадовими особами, а в установлених законодавством випадках – громадськістю, у межах, формах і порядку, регламентованих чинним законодавством, державно-правового, психологічного й фізичного впливу до правопорушників з метою захисту конкретних суспільних відносин, що охороняються правом³⁸.

Безперечно, з часу радянської епохи адміністративістики пройшло не мало років. Еволюція поглядів щодо трактування адміністративного примусу поступово змінювалася та наповнювалася новим правовим змістом. А. Т. Комзюк у своїй праці «Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації», яка побачила світ 2002 року, зазначив, що «...одна із найважливіших рис адміністративного примусу полягає в тому, що його заходи застосовуються, як правило, органами виконавчої влади і їх посадовими особами», водночас визнав, що «...в окремих випадках, як виняток, їх застосування (заходів адміністративного примусу. – Л. Ч.) покладається на суди (суддів) і представників окремих об'єднань громадян, наділених деякими адміністративно-владними повноваженнями (наприклад, дружинників, громадських інспекторів тощо)»³⁹.

Щодо рис, якими наділений адміністративний примус, авторський колектив на чолі з В. Галуцьким у своїй праці визначили їх у такій послідовності, які, доречі, майже ідентичні заходам примусу в діяльності поліції:

- застосовується, як правило, суб'єктами публічної адміністрації невідкладно без звертання до суду;
- застосовується лише спеціально уповноваженими на те суб'єктами публічної адміністрації;
- може застосовуватися не тільки у зв'язку з учиненням правопорушень, але і за їх відсутності;

³⁷Пахомов І. М. Радянське адміністративне право. Загальна частина / І. М. Пахомов. Л.: Вид-во Львів. ун-ту, 1962. С.241. URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z1584_14.html.

³⁸Бондаренко Г. П. Адміністративна відповідальність в СРСР / Г. П. Бондаренко. Л.: ЛДУ, 1975. 176 с. С.21.

³⁹Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / Комзюк А. Т. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с. С. 31. URL: http://codex.at.ua/load/administrativne_pravo/zakhodi_administrativnogo_primusu_v_pravookhoronnij_dijalnosti_miliciji_monografija_komzjuk_a_t_kharkiv_2002/21-1-0-36.

– за змістом значно ширший від адміністративної відповідальності, на відміну від інших видів державного примусу, які за своєю сутністю, як правило, рівнозначні відповідному виду юридичної відповідальності;

– застосовується як до фізичних, так і до юридичних осіб;

– застосовується до суб'єктів, які не підпорядковані органам і посадовим особам, які застосовують заходи впливу;

– регулюється нормами адміністративного права – як законодавчими, так і підзаконними;

– його заходи мають різноманітний характер – моральні, майнові, особистісні та ін., допускається застосування безпосереднього впливу – фізичної сили і вогнепальної зброї;

– його заходи реалізуються саме примусово, тобто незалежно від волі та бажання відповідних осіб;

– застосовується з метою запобігання правопорушенням та їх припинення, покарання винних у їх вчиненні⁴⁰.

Підкреслюючи зазначене, слід вказати, що у вітчизняному законодавстві про поліцейську діяльність термін «адміністративний примус» ніде не згадується. Його використання зазначається за допомогою таких словосполучень: «превентивні заходи», «засоби індивідуального захисту», «фізичний вплив», «заходи примусу», «заходи впливу», «підручні засоби», «заходи реагування на правопорушення» тощо.

На нашу думку, суто із прикладною метою, зокрема з метою систематизації заходів адміністративного примусу, використовуваних у сфері діяльності поліції в умовах воєнного стану, цілком прийнятним є оперування класифікацією заходів адміністративного примусу, яка передбачає їх поділ на три групи:

– адміністративно-запобіжні заходи⁴¹;

– заходи адміністративного припинення;

– заходи адміністративного стягнення.

Відповідно до ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію» законодавець поділяє поліцейські заходи примусу на: фізичний вплив (сила); застосування спеціальних засобів та застосування вогнепальної зброї⁴².

З урахуванням умов, в яких доводиться нести службу працівниками поліції у зв'язку з російською агресією, парламентом України 15 березня

⁴⁰ Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В.Галунько, П.Діхтєвський, О.Кузьменко та ін. ; за ред. В.Галунька, О.Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

⁴¹ Щодо цих заходів О. І. Остапенко та Л. О. Остапенко слушно зазначають: «...профілактичні заходи навіть примусово-профілактичного характеру будуть значно гуманнішими, ніж адміністративне покарання. Профілактичний примус в умовах формування демократії є більш привабливим, ніж адміністративне покарання» [24, с. 46].

⁴² Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

2022 року за № 2123-ІХУ було прийнято Закон України «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану»⁴³. Так, на підставі ч. 5 ст.42 Закону, у разі необхідності відбиття нападу, що загрожувє життю чи здоров'ю поліцейського або іншої особи, а також усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір поліцейському, поліцейський має право використати підручні засоби. Так само, відповідно до ч. 9 ст.42 Закону поліцейський має право застосовувати заходи примусу, передбачені цією статтею стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без врахування вимог та заборон, передбачених статтею 43, частинами четвертою та п'ятою статті 45, а також частиною дев'ятою статті 46 цього Закону⁴⁴.

3. Взаємодія поліції із суб'єктами господарювання в умовах російської агресії

Проблемам діяльності поліції та її взаємодії із суб'єктами господарювання було присвячено праці таких відомих вітчизняних вчених як О. Бандурка, З. Живко, І. Голосніченко, Є. Додін, В. Доненко, В. Коваленко, В. Колпаков, А. Комзюк, О. Комісаров, В. Крутов, О. Кузменко, Ю. Назар, О. Остапенко, С. Петков, В. Франчук та інші. Проте, питання щодо врегулювання взаємозв'язку поліції із суб'єктами господарювання в умовах російської агресії залишаються недостатньо вивченими, що потребує узагальненої їх сформульованості на законодавчому та підзаконному рівнях.

Минуло понад п'ятсот днів, відколи російські орди без оголошення війни підступно напали на Україну. Російська агресія, з чисельними втратами українського населення, завдала шалений удар по економічному та соціальному розвитку держави. Сукупно (за даними опитування «Advanter Group» станом на 10.06.2022) майже половина підприємств було зупинено (18,7%) або майже зупинено (28,1%), загальні прямі втрати МСБ оцінювалися у 83 млрд доларів США, бізнес-активність скоротилася, а експортери стикаються з обмеженими можливостями через блокаду портів – поточні логістичні маршрути покривають менше 20% експорту. Понад 10 млн українців (~25% населення) покинули свої домівки, у тому числі 7,5 млн виїхали за кордон. У результаті щонайменше 3 млн українців уже втратили роботу, а 53 % населення ризикують її втратити (за даними ООН).

⁴³ Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. року № 2123-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

⁴⁴ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

Зростання рівня безробіття, за приблизними оцінками, перевищило 30%. Рівень заробітної плати, за експертними оцінками, знизився з 9 до 58% у різних сферах економічної діяльності, а заборгованість із заробітної плати перевищила 3 млрд грн. Видатки бюджету зросли майже вдвічі через збільшення витрат на оборону, підтримку бізнесу та гуманітарну допомогу⁴⁵.

Щодо впливу російської агресії на стан агропромислової діяльності, слід вказати, що в наслідок використання ракет, снарядів інших вибухонебезпечних предметів, знищення нафтабаз та замінування Україна займає одне з лідируючих місць в світі по забрудненню території, що згублено впливає на навколишнє природне середовище, родючість ґрунту та, насамперед, на сталий розвиток аграрного сектору. Відомо, що, саме господарська діяльність до російсько-української війни була стратегічним мобілізатором державного бюджету.

Посилаючись на повідомлення KSE та Мінагрополітики, <...> «...прямі збитки від війни в сільському господарстві України станом на 15 вересня 2022 року сягнули \$6,6 млрд., а непрямі – на \$ 34,25 млрд.»⁴⁶. Крім того слід не забувати про важливий фактор, в якому аграрний сектору України відіграє велику роль у світовій аграрній політиці щодо забезпечення світової продовольчої безпеки: лише імпорт пшениці з України має вирішальне значення для окремих країн Близького Сходу, таких як Єгипет; частка України у загальному китайському імпорті пшеничного борошна становить 44%, кукурудзи – 55%, соняшникової олії – 59%.⁴⁷ [36]. Через війну історично максимально зросли світові ціни на продовольство: ціна пшениці зросла на 19,7%, кукурудзи – на 19,1%, рослинних олій на 23,2%, цукру на 6,7%, м'яса на 4,8%.⁴⁸.

Проте, вже в перші місяці російської агресії, урядом в екстремому порядку було прийнято низьку важливих організаційно-правових заходів щодо реалізації державної регуляторної політики, спрямованої на стимулювання діяльності суб'єктів господарювання. Особлива увага зверталася на оновлення та розвиток середнього та малого бізнесу⁴⁹. Сам

⁴⁵ Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/culture-and-information-policy.pdf>.

⁴⁶ Прямі збитки в сільському господарстві внаслідок війни сягають \$ 6,6 мільярда – KSE. URL: <https://usp-ltd.org/priami-zbytky-v-silskomu-hospodarstvi-vnaslidok-vijny-siahaiut-6-6-miliarda-kse/>.

⁴⁷ Вплив військової агресії проти України на інвестиційну привабливість сільськогосподарської галузі. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/135.pdf>

⁴⁸ Там же.

⁴⁹ Найбільш популярною ініціативою з підтримки бізнесу залишається урядова програма "Доступні кредити 5-7-9%". Програма розроблена у відповідності до Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 № 28.

характер реалізації ліберальної економічної політики засвідчив нові можливості пошуку дієвих важелів економічного розвитку держави у період воєнного часу та вирішення шляхів їх оптимізації. Саме тому сьогодні у період воєнного стану підтримка вітчизняного господарюючого суб'єкта «...стає одним з пріоритетних фронтів, який визначатиме як подальший перебіг військових дій, так і спроможність України успішно відбудуватися після їх закінчення».

За результатами проведеного дослідження щодо взаємодії поліції із суб'єктами господарювання у період воєнного стану встановлено, що основними нормативно-правовими актами, які регулюють саме цю взаємодію є:

1. Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ «Про державну таємницю»⁵⁰.
2. Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Правовий режим воєнного стану»⁵¹.
3. Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII «Про Національну поліцію»⁵².
4. Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»⁵³.
5. Закон України 21 червня 2018 року № 2469-VIII «Про національну безпеку України»⁵⁴.
6. Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX «Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»⁵⁵.
7. Указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»⁵⁶.
8. Указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від

⁵⁰ Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855– XII. URL: [https:// zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/ 3855- 12# Text.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text)

⁵¹ Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print>.

⁵² Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: [https:// zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/ 580- 19/ print](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print)

⁵³ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: [https:// zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/ 2163- 19# Text.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text)

⁵⁴ Про національну безпеку України: Закон України 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: [https:// zakon. rada. gov. ua/ laws/ show/ 2469- 19# Text.](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text)

⁵⁵ Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

⁵⁶ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>.

23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»⁵⁷.

9. Указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»⁵⁸.

10. Указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022 «Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни»⁵⁹.

На підставі вище вказаних Законів України та указів Президента України вагоме місце серед органів публічної влади щодо взаємодії з суб'єктами господарювання займає Національна поліція. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) «Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку». Хоча в Законі конкретно не вказано про взаємодію поліції із суб'єктами господарювання, проте управлінська діяльність в період воєнного стану через призму відомчих нормативно-правових актів зобов'язує її як одного із суб'єктів сектору безпеки та оборони всіма доступними формами та методами взаємодіяти з суб'єктами господарювання. Така взаємодія виникає при забезпеченні публічного порядку та безпеки, наданні реєстраційних послуг, охороні майна, мобільних об'єктів, фізичних та юридичних осіб, безпекового кіберзахисту і т. ін.

Відповідно до статті 107 Конституції України 16 лютого 2022 року Президентом України був підписаний указ «Про Стратегію забезпечення державної безпеки», яка спрямована на попередження, своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім та внутрішнім загрозам державній безпеці України, припинення розвідувальних, терористичних, диверсійних та інших протиправних посягань спеціальних служб іноземних держав, а також організацій, окремих груп та осіб на державну безпеку України, усунення умов, що призводять до цих загроз та причин їх виникнення. І одним із напрямів державної політики у сфері забезпечення державної безпеки визначено розвиток державно-приватного партнерства з урахуванням пріоритетності інтересів держави в системі забезпечення державної безпеки.

⁵⁷ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»: указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0023525-22/print>.

⁵⁸ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>.

⁵⁹ Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.

А із основних завдань державної політики у сфері забезпечення державної безпеки окреслено системну протидію економічному тероризму як суспільно небезпечної діяльності, спрямованої на дестабілізацію та/або завдання іншої шкоди економіці з метою досягнення політичних цілей, економічної вигоди або примушування органів державної влади, міжнародних організацій, юридичних чи фізичних осіб учинити певні дії або утриматися від їх учинення, а також упровадження гармонізованих зі стандартами безпеки НАТО та ЄС механізмів функціонування системи забезпечення безпеки державної таємниці та службової інформації, що включає технічний і криптографічний захист інформації, з урахуванням трансформації безпекового простору України⁶⁰.

Не менш важливою ділянкою у взаємодії поліції з бізнесом виступає легалізація та обіг вогнепальної зброї. З цього приводу очільник МВС наголосив, що «перші кроки, які ми зараз робимо – це розробка єдиного державного реєстру зброї, щоб була можливість обмінюватися даними в електронному вигляді з суб'єктами господарювання і з іншими правоохоронними структурами»⁶¹. І як стало відомо, з 23 червня цього року в Україні за ініціативи Національної поліції запрацював Єдиний реєстр зброї, який передбачає створення Електронних кабінетів. Відтепер українці зможуть отримати послугу, не виходячи з дому, без відвідування органу Нацполіції, шляхом подачі документів через «Єдине вікно громадянина» або у магазині з продажу зброї⁶².

Актуальним питанням, яке особливо висвічується в Україні в період воєнного стану, залишається взаємодія поліції з працівниками медіа. Одним із напрямів такої взаємодії є налагодження ефективних, партнерських відносин із засобами масової інформації. Загально відомо, що «скепсис та перелік претензій на адресу поліцейських насправді схожий у всіх країнах – так само як і стереотипи та претензії по відношенню до працівників медіа, вважає Емма Пул⁶³. Корумповані, грубі, агресивні, свавільні, ліниві, недбайливі – це типові думки про поліцейських. Якщо запитати, що поліцейські думають про медійників,

⁶⁰ Про затвердження Змін до Порядку взаємодії Міністерства внутрішніх справ України з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України: наказ МВС України від 24 січня 2018 року № 42. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE31636?an=1>.

⁶¹ «Ми плануємо запустити єдиний державний реєстр зброї рівно через три місяці – 23 червня», – Ігор Клименко. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/mi-planujemo-zapustiti-jedinii-derzavnii-rejestr-zbroji-rivno-cerez-tri-misiaci-23-cervnia-igor-klimenko>.

⁶² Стало відомо, коли в Україні запрацює Єдиний реєстр зброї. URL: https://enovosty.com/uk/news-ukr/news_society-ukr/full/1906-1606-yedinij-rejestr-zbroi-koli-zaprasyuye-i-shho-zminitsya.

⁶³ Емма Пул, експертка зі стратегічних комунікацій, яка працює в прес-відділі поліції міста Калгарі (Канада). Під час семінару «Кращі практики комунікації ЗМІ та поліції» вона розповіла, які інструменти використовує канадська поліція, аби бути доступнішою для громадськості та медіа.

теж можна скласти список стереотипів: лінівці, поєрхові, неїоінформовані, роблять помилки, агресивні, хитрі... Ці взаємні стереотипи заважають пресі й поліції ефективно взаємодіяти, хоча насправді для обох груп ця комунікація є необхідною⁶⁴.

Зрозуміло, що поліція в межах своїх повноважень відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», дотримуючись принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, повинна здійснювати свою діяльність у тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб⁶⁵. Проте відповідно до Указу Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24.02.2022 № 2102-ІХ, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», «Про інформацію», з метою об'єктивного висвітлення подій, забезпечення інформування населення та світової спільноти про воєнні злочини, які вчиняються Російською Федерацією..., а також попередження витоку інформації з обмеженим доступом, запобігання поширенню представниками засобів інформації (у тому числі іноземними) та публічними особами, до думки яких прислуховується громадськість, 03 березня 2022 року був ухвалений наказ № 73 Головнокомандувача Збройних сил України «Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» (далі – Наказ)⁶⁶. Виконуючи цей Наказ, поліція разом іншими суб'єктами сектору безпеки та оборони зобов'язана забезпечувати дотримання підпорядкованим особовим складом алгоритму роботи з акредитованими представниками засобів масової інформації під час дії правового режиму воєнного стану, а також не допускати представників засобів масової інформації (у тому числі акредитованих) на військові та інші об'єкти, розкриття яких становить під загрозу виконання завдань за призначенням (спеціальних) завдань; забезпечити у районах проведення бойових дій роботу акредитованих представників засобів масової інформації (у тому числі іноземних), а також працівників прес-служб центральних органів виконавчої влади, які отримали прес-карту Збройних Сил України; за порушення вимог, встановлених у цьому наказі, винних посадових (службових) осіб притягати до встановленої законом відповідальності⁶⁷.

⁶⁴ Медіа та поліція: точки дотику. URL: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/14172/2015-09-12-media-ta-politsiya-tochky-dotyku/>.

⁶⁵ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

⁶⁶ Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: наказ Головнокомандувача збройних сил України від 03 березня 2022 року № 73. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_zi_zminamu.pdf.

⁶⁷ Там же

З цього приводу слід зазначити, що при виконанні цього Наказу та інших нормативних актів у взаємодії із мас-медіа працівникам поліції інколи бракує досвіду спілкуванні. Це пов'язано із різними обставинами: невмінням аргументовано дати відповідь на запитання журналіста і, насамперед, побоюванням, що їхні слова будуть перекручені та не відповідати основному змісту інформації. Тому важливо, щоби працівники поліції проходили тренінг із комунікації із мас-медіа, що дасть їм у подальшому, почувавши впевнено, з професійним знанням справи, давати те чи інше інтерв'ю.

Окремо також слід звернути на дотримання журналістами професійних стандартів під час війни. На нашу думку, саме професійне, на підставі перевірених фактів, висвітлення той чи іншої події прикрашає істинне лице журналіста. Проте, умови війни диктують інші правила доведення до споживача інформації. Про це саме і зазначається у Наказі Головнокомандуючого Збройних сил України. А прикладів не дотримання як серед журналістського кола, ведучих теле– радіо передач та інших суб'єктів медіа вимог висвітлення інформації, яку заборонено розголошувати в умовах війни, немало⁶⁸. З цього приводу Комісія з журналістської етики зазначила, що «...журналісти при створенні своїх матеріалів мають віднаходити баланс між донесенням інформації, що становить публічний інтерес, та забезпеченням безпеки місцевих мешканців»⁶⁹.

Характеризуючи взаємодію поліції із суб'єктам господарювання щодо надання охоронних послуг в період воєнного часу – ця діяльність з кожним місяцем набуває особливої актуальності, оскільки умови війни потребують не тільки логістики, але й охорони об'єктів підвищеної небезпеки підприємств, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, охорони фізичних та юридичних осіб, їх об'єктів власності.

Сьогодні органи поліції охорони з 70-річним досвідом в системі єдиної дислокації силових підрозділів продовжують нести службу на постах і маршрутах, а також систематично залучаються до завдань щодо знешкодження диверсійних груп. Свою діяльність поліція охорони здійснює відповідно до пункту 19 частини першої статті 23 Закону

⁶⁸ Дарницьким судом Києва 06 червня 2023 року було засуджено адміністратора Telegram-каналу "Повістки", в якому публікувалася інформація про місця роботи військкомів у столиці, до п'яти років позбавлення волі та дворічного випробувального строку за перешкоджання законній роботі Збройних сил. [Адміністратор популярного Telegram-каналу опинився за ґратами: заважав роботі військкомів. URL: <https://telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2023-06-23/5796904-administrator-populyarnogo-telegram-kanalu-opinivsia-za-gratami-zavazhav-roboti-viyskkomiv>].

⁶⁹ Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник / За заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куш, М. Дворового, О. Погорелова. К.: Комісія з журналістської етики, 2022. 90 с. URL: <https://cje.org.ua/wp-content/uploads/Samorehuliatisia-ukrai-nskykh-media-pid-chas-dii-voiennoho-stanu.pdf>.

України «Про Національну поліцію», абзацу другого пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 975 «Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах»⁷⁰, пункту 9 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878⁷¹, а також наказу МВС від 14.12.2022 р. № 816 «Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах»⁷².

На підставі «Інструкції про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів», затвердженої наказом МВС України № 577 від 07 липня 2017 року органи поліції охорони виконують завдання з організації охорони рухомого і нерухомого майна (об'єктів) суб'єктів господарювання різних форм власності, вантажів, що перевозяться, об'єктів права державної власності у випадках та порядку, визначених законодавством України, відповідно до чинного законодавства надання послуг з інкасації, забезпечення пропускового та внутрішньо об'єктового режимів на об'єктах охорони, оперативного реагування на повідомлення про спрацювання технічних засобів охорони на об'єктах, підключених до пунктів централізованого спостереження поліції охорони, чи інші повідомлення про правопорушення, особистої та майнової безпеки фізичних осіб, публічної безпеки і порядку (громадського порядку і громадської безпеки) в межах постів і маршрутів охорони, беруть участь у здійсненні державної охорони, профілактичних заходів, спеціальних операцій (оперативних планів), запобігають, виявляють і припиняють правопорушення в місцях несення служби»⁷³.

Водночас, не зважаючи на російську агресію, слід констатувати, як заявив Олександр Березневич, начальник Департаменту поліції охорони, – «...на сьогодні проводяться заходи щодо відновлення діяльності в шести областях – Донецькій, Запорізькій, Луганській, Миколаївській,

⁷⁰ Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах: постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#Text/>.

⁷¹ Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text/>.

⁷² «Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах: наказу МВС від 14.12.2022 р. № 816. URL: <https://document.vobu.ua/doc/17220>.

⁷³ Інструкція про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text>.

Харківській і Херсонській. На зазначених територіях відновлено фізичну охорону 35 об'єктів та уведено 9 нарядів реагування»⁷⁴.

В перші дні російської агресії в Україні в процесі забезпечення публічної безпеки та цивільного захисту населення особливо активізувалися питання безпеки діяльності суб'єктів господарювання. З метою «...вжиття комплексу невідкладних заходів, спрямованих на подолання наслідків повномасштабного збройного вторгнення Російської Федерації, оцінювання стану сил і засобів Національної поліції України разом з Національною гвардією України, Державною прикордонної служби України, Державною міграційною службою України та Державною службою України з надзвичайних ситуацій...» відповідно до указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року № 883/2022 «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту» було доручено «...визначити заходи щодо проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту для досягнення ними необхідних спроможностей до виконання завдань за призначенням у поточних і прогнозованих умовах безпекового середовища»⁷⁵.

Вже 09 лютого 2023 року відповідно до наказу МВС України № 76 на виконання указу Президента України було утворено Міжвідомчу робочу групу з питань проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту⁷⁶ [58].

Основними завданнями Міжвідомчої робочої групи є:

- організація виконання заходів з проведення огляду;
- забезпечення міжвідомчої взаємодії та координації дій центральних органів виконавчої влади та інших державних органів;
- оцінка стану та перспектив у сфері громадської безпеки та цивільного захисту;
- надання пропозицій щодо вдосконалення законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань громадської безпеки та цивільного захисту;
- підготовка проєкту звіту за результатами проведення огляду;
- підготовка інформаційно-аналітичних та звітних матеріалів, інших документів на розгляд Міністром внутрішніх справ України;

⁷⁴ На деокупованих територіях відновлює діяльність поліція охорони. URL: <https://landlord.ua/news/na-deokupovanykh-terytoriiakh-vidnovliuie-dialni-st-politsiia-okhorony/>.

⁷⁵ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»: указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0023525-22/print>.

⁷⁶ Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту: наказ МВС України від 09 лютого 2023 року № 76. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/516590___728969.

– інформування громадськості про хід огляду через засоби масової інформації та офіційний вебсайт МВС⁷⁷.

Неменш важливе значення у взаємодії поліції і суб'єктів господарювання відіграють Ситуаційні центри Головних управлінь Національної поліції (далі – СЦ), яких з перших днів війни було переведено на цілодобовий режим роботи. Ситуаційний центр Національної поліції в умовах воєнного стану є організаційною формою взаємодії підрозділів центрального управління поліції для забезпечення координації та управління силами та засобами поліції. На сьогодні завдання, котрі вирішуються на основі технологій СЦ, дозволяють експертам та аналітикам істотно впливати на ухвалення найбільш важливих управлінських рішень стратегічного рівня ляхом доведення до керівництва поліції оперативної та об'єктивної інформації, прогнозування розвитку оперативної ситуації.

Як зазначав 01 грудня 2022 року Ігор Клименко, перебуваючи на посаді Голови Нацполіції, – «... поліція з початку повномасштабного вторгнення змінила підходи в роботі та значно розширила свої функції. «Ми створили 300 ліній дистанційного прийому викликів. Лінії були перевантажені, в деяких регіонах взагалі не працювали. На сьогодні ми прийняли близько 6 млн повідомлень громадян. Якщо говорити про перші три місяці війни – це близько 4 млн звернень, і загалом вони були консультативного характеру: що робити, куди їхати. Розвернули гарячу лінію по пошуку рідних. Тисячі людей втрачали зв'язок з рідними, потім вже їх знаходили, зокрема і за кордоном»⁷⁸.

Окрім того, поліція приймає активну участь в евакуації населення із територій, які є небезпечними в наслідок артилерійських обстрілів та ракетних бомбардувань.

ВИСНОВКИ

Визначаючи багатофункціональну діяльність поліції у військовий час, слід констатувати, що вона потребує високої професійної підготовки, психологічної витримки та дотримання законності та дисциплін.

В умовах воєнного стану поліція у взаємодії з громадськими організаціями не тільки забезпечують охорону публічного порядку та безпеки, а й проводять превентивні заходи щодо виявлення ворожої агентури, терористично-розвідувальних груп та щодо безпеки на територіях громад, де ведуться чи велися бойові дії.

Аналіз наведених вище точок зору дозволив виробити власну позицію стосовно змісту методів АПР поліції в умовах воєнного стану, яка полягає в діяльності працівників поліції щодо здійснення системного та цілеспрямованого впливу на об'єкти впливу із застосуванням

⁷⁷ Там же

⁷⁸ У Києві проходить практичний семінар про особливості роботи поліції в умовах збройної агресії рф. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/u-kyievi-prokhodyt-praktychnyi-seminar-pro-osoblyvosti-roboty-politsii-v-umovakh-zbroinoi-ahresii-rf>

превентивних та примусових заходів з метою захисту життя та здоров'я громадян, їх прав та свободи, особистого захисту, забезпечення недоторканості територіальної цілісності, захисту національних цінностей, інтересів суспільства та держави

Ураховуючи присутні в літературі погляди на сутність адміністративного методу переконання та примусу в діяльності поліції в умовах воєнного стану, адміністративне переконання будемо розуміти як цілеспрямований процес використання адміністративно-правових способів та засобів превентивного впливу на ті суспільні адміністративно-правові відносини, які складаються у сфері виконання поліцією своїх обов'язків. Адміністративний примус, який є більш ширшим за своїм змістом від адміністративного переконання, можна визначити як врегульовану адміністративно-правовими нормами систему психологічного, фізичного та матеріального впливу, спрямованого на протиправну дію фізичних та юридичних осіб із застосуванням адміністративно-запобіжних заходів, заходів припинення та стягнення в умовах надзвичайної ситуації воєнного характеру.

Взаємодія Національної поліції із суб'єктами господарювання в умовах російської агресії здійснюється у законодавчо визначеному та взаємопов'язаному русі – поліція відповідно до законодавства забезпечує безпеку суб'єктам господарювання, захищаючи їх життя та здоров'я, здійснює охорону рухомого і нерухомого майна (об'єктів) різних форм власності, вантажів, що перевозяться, об'єктів права державної власності, а господарюючі суб'єкти, які позбавлені державного економічного тиску та, отримуючи додаткових гарантій провадження господарювання, відновлюють та удосконалюють свою діяльність.

Принагідно зауважимо, що, не зважаючи на безпрецедентність ситуації через військову агресію РФ, яка супроводжується військовими терористичними актами, спрямованими на знищення мирного населення, руйнування об'єктів критичної та військової інфраструктури, вчинення інших військових злочинів, держава знаходить сили для створення життєво необхідних умов для успішного відновлення та функціонування суб'єктів господарювання у період воєнного стану. Зазначені позитивні перемини на господарському фронті безперечно приведуть до неминучої перемоги над російськими окупантами.

АНОТАЦІЯ

В статті, на підставі теоретико-правового аналізу, узагальнюються особливості діяльності поліції як складової сектору безпеки та оборони в період російської агресії.

Доведено, що формування та удосконалення діяльності сектору безпеки і оборони України завжди було актуальним як у мирний час так і в теперішній період російської навали. Разом із тим, доктринальне положення щодо їх правового статусу та його удосконалення у воєнний період залишаються недостатньо розробленими і потребують теоретичного та практичного поглибленого дослідження.

Стан діяльності поліції як суб'єкта сектору безпеки та оборони у період воєнного стану доводить, що українські правоохоронці разом із Збройними Силами України зухвало дають відсіч злочинному російському нападу, боронячи життя та здоров'я українського населення, відстоюючи територіальну цілісність та незалежність України. Констатовано, що одним із важливих факторів щодо оптимізації діяльності поліції в період війни є прояви турботи державних органів щодо поліпшення їх соціального захисту.

Зазначено, що поліція, крім виконання своїх обов'язків в період воєнного стану, спрямованих на виявлення та притягнення до відповідальності злочинців, розшук без вісті зниклих осіб, превентивних заходів щодо охорони громадського порядку та безпеки, здійснює з ризиком для життя та здоров'я заходи, також пов'язані із розмінуванням ворожих мін та знищення нерозірваних снарядів.

Констатовано, що незважаючи на ряд прийнятих в період воєнного стану нормативно-правових актів, спрямованих на покращення умов проходження служби поліцією, залишаються проблеми із не вирішенням питань щодо посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень та воєнних злочинів; скасування середньої заробітної плати за місцем роботи; неурегульованістю порядку вручення повістки до територіальних центрів комплектування тощо.

Розглянуто *понятійно-категоріальна* складова методу адміністративно-правового регулювання, який переважно на підставі владних повноважень реалізується не законодавцем, а суб'єктами виконавчої влади. Вказані методи діяльності поліції в умовах воєнного стану характеризуються здатністю поліції, як суб'єкта сектору безпеки та оборони, адекватно відповідно до законодавства застосовувати заходи державного впливу до правопорушників, спрямованих на захист життя та здоров'я громадян, територіальної цілісності, національних інтересів суспільства та держави.

За результатами проведеного дослідження щодо взаємодії поліції із суб'єктами господарювання у період воєнного стану дана характеристика її нормативно-правового регулювання, яка охоплює багатогранний аспект завдань поліції, пов'язаних із захистом життя та здоров'я громадян, забезпеченням публічного порядку та безпеки, наданням реєстраційних послуг, охорони майна, мобільних об'єктів, фізичних та юридичних осіб, безпекового кіберзахисту і т. ін.

Доведено, що не менш важливою ділянкою у взаємодії поліції і бізнесу виступає легалізація та обіг вогнепальної зброї на підставі створеного Єдиного реєстру зброї, з подальшою можливістю обміну даними в електронному вигляді з суб'єктами господарювання і з іншими правоохоронними структурами.

Вказано на особливості правового регулювання поліції у взаємодії із медіа, яка полягає у налагодженні ефективних, партнерських відносин із засобами масової інформації. В цьому аспекті акцентується увага на непоодинокі випадки порушень працівниками мас-медіа положення

воєнного стану щодо дотримання як серед журналістського кола, ведучих теле– радіо передач та інших суб'єктів медіа вимог висвітлення інформації, яку заборонено розголошувати в умовах війни.

Література

1. Війна Росії проти України: поліція виявила понад 16,5 тисячі загиблих у десяти областях. URL: <https://tsn.ua/ato/viy-na-rosi-iyi-proti-ukrayini-policiya-viyavila-ponad-16-5-tisyachi-zagiblih-u-desyati-oblastyah-2241226.html>. 2023

2. Агресія проти України: резолюцію Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3418304-agresia-proti-ukraini-rezolucia-genasamblei-oon.html>.

3. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print>

4. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2006 р. № 1081 і від 2 вересня 2015 р. № 728: постанова Кабінету Міністрів України від 06 січня 2023 р. № 15. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-doporiadkiv-zatverdzhenykh-p-a15/> 2023

5. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text/>

6. За рік до відповідальності притягнули понад 600 посадовців ЗСУ та Міноборони. URL: <https://suspilne.media/380675-za-rik-do-vidpovidalnosti-pritagnuli-ponad-600-posadovciv-zsu-ta-minoboroni-reznikov>. 2023

7. У МВС відповіли, скільки потрібно витратити на розмінування території України. URL: <https://dengi.ua/ua/finance/7135107-v-mvd-otvetili-skolko-nuzhno-potrati-t-na-razminirovanie-territorii-ukrainy/> 2023

8. Про затвердження Порядку здійснення першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) вибухонебезпечних предметів на території України та організації взаємодії під час їх виконання: наказ МВС та МО № 833/443 від 21 грудня 2021 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE39070?an=1>.

9. Близько 30% території України потребують розмінування – МВС. URL: під головуванням Прем'єр-міністра <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3631742-blizko-30-teritorii-ukraini-potrebuut-rozminuvanna-mvs.html>. 2022

10. В Україні буде створено центр гуманітарного розмінування, – Прем'єр-міністр. URL: <https://dsns.gov.ua/uk/news/ostanni-novini/v-ukrayini-bude-stvoreno-centr-gumanitarno-go-rozminuvannia-premjer-ministr>. 2023

11. Постанова колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 24.11.2020 у справі № 481/227/18 (провадження № 51 – 2539 км 20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93119786>.

12. Злочини, вчинені військовими рф під час повномасштабного вторгнення в Україну (станом на 27 січня). URL: <https://www.npu.gov.ua/news/zlochyny-vchyneni-viiskovymu-rf-pid-chas-povnomashtabnoho-vtorhnnennia-v-ukrainu-stanom-na-27-sichnia>. 2023

13. Ігор Клименко. Під час війни поліцейські задокументували десятки тисяч порушень прав людини, за які окупанти мають відповіді. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/pid-chas-viiny-politseiski-zadokumentuvaly-desiatky-tysiach-porushen-prav-liudyny-za-iaki-okupanty-maiut-vidpovisty-ihor-klymenko>. 2022

14. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22 червня 2000 року № 1835-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14/print>. 2022

15. Миколенко О.І. Методи та функції науки адміністративного процедурно-процесуального права // Південноукраїнський правничий часопис. 2009. № 1. С. 148–150.

16. Ортинський В. Новітні методи дослідження адміністративно-правових явищ // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер.: Юрид. науки. 2014. № 782. С. 5–9. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/vnulpurn_2014_782_4.pdf.

17. Чистоклетов Л.Г., Хитра О.Л. Ще раз про юриметрику // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Сер.: Юрид. науки. 2019. № 1. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2019-1-4763>.

18. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. VIII, 1728 с.

19. Демків Р.Я. Правове регулювання як юридичне явище: окремі аспекти розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 19–23.

20. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4>.

21. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підруч. К.: Юрінком Інтер, 1999. 736 с.

22. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с. URL: <http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Администра тивне -Битяк.pdf>.

23. Лук'янець, Д. Про співвідношення методу адміністративного права та методів адміністративно-правового регулювання [Текст] / Д. Лук'янець // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія Право. 2010. № 845. С. 288-291. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324228418.pdf>.

24. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19/print>.

25. Адміністративне право України. Т.І. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / [В.В. Галунько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванишук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова]; за ред. проф. В.В. Галунька. Херсон: Грінь Д.С., 2015. 272 с.

26. Про заохочення в Національній поліції України: наказ МВС від 25 квітня 2019 р. № 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0535-19/print>.

27. ПВК "Редан": чому підлітки влаштовують масові бійки, як їх зупинити і до чого тут Росія. URL: https://24tv.ua/pvk-redan-ukrayini-chomu-pidlitki-vlashtovuyut-biyki-yak-tse_n2264503.

28. Заблоковано 18 каналів та груп, створених для дестабілізації. URL: <https://www.facebook.com/watch/?v=150022831257843>.

29. Пахомов І. М. Радянське адміністративне право. Загальна частина / І. М. Пахомов. Л. : Вид-во Львів. ун-ту, 1962. URL: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z1584_14.html.

30. Бондаренко Г. П. Адміністративна відповідальність в СРСР / Г. П. Бондаренко. Л. : ЛДУ, 1975. 176 с.

31. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / Комзюк А. Т. Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с. URL: http://codex.at.ua/load/administrativne_pravo/zakhodi_administrativnogoprimumu_v_pravookhoronnij_dijalnosti_miliciji_monografija_komzjuk_a_t_kharkiv_2002/21-1-0-36.

32. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцько, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.

33. Про внесення змін до законів України "Про Національну поліцію" та "Про Дисциплінарний статут Національної поліції України" з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. року № 2123-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2123-20#Text>.

34. Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/culture-and-information-policy.pdf>.

35. Прямі збитки в сільському господарстві внаслідок війни сягають \$ 6,6 мільярда – KSE. URL: <https://usp-ltd.org/priami-zbytku-v-silskomu-hospodarstvi-vnaslidok-vijny-siahaiut-6-6-miliarda-kse/>.

36. Вплив військової агресії проти України на інвестиційну привабливість сільськогосподарської галузі. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/12/135.pdf>

37. Світова продовольча криза. URL: <https://cpd.gov.ua/main/vijna-v-ukrayini-ta-azijsko-afrykans/>.

38. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf.

39. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 року № 3855-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.

40. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>.

41. Про національну безпеку України: Закон України 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

42. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n5>.

43. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 грудня 2022 року «Про проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту»: указ Президента України від 23 грудня 2022 року № 883/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0023525-22/print>

44. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 грудня 2021 року «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: указ Президента України від 16 лютого 2022 року № 56/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/56/2022#Text>.

45. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: указ Президента України від 21 квітня 2022 року № 266/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>.

46. Про затвердження Змін до Порядку взаємодії Міністерства внутрішніх справ України з центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України: наказ МВС України від 24 січня 2018 року № 42. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/RE31636?an=1>.

47. «Ми плануємо запустити єдиний державний реєстр зброї рівно через три місяці – 23 червня», – Ігор Клименко. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/news/mi-planujemo-zapustiti-jedinii-derzavnii-rejestr-zbroji-rivno-cerez-tri-misiaci-23-cervnia-igor-klimenko>.

48. Стало відомо, коли в Україні запрацює Єдиний реєстр зброї. URL: https://enovosty.com/uk/news-ukr/news_society-ukr/full/1906-1606-yedinij-rejestr-zbroi-koli-zapracyuye-i-shho-zminitsya.

49. Медіа та поліція: точки дотику. URL: <https://ms.detector.media/maister-klas/post/14172/2015-09-12-media-ta-politsiya-tochky-dotyku/>.

50. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану: наказ Головнокомандувача збройних сил України від 03 березня 2022 року № 73. URL: https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/nakaz_73_zi_zminamu.pdf.

51. Саморегуляція українських медіа під час дії воєнного стану в Україні. З досвіду роботи Комісії з журналістської етики: Аналітично-довідковий збірник / За заг. ред. Л. Кузьменко, Л. Куц, М. Дворового, О. Погорелова. К.: Комісія з журналістської етики, 2022. 90 с. URL: <https://cje.org.ua/wp-content/uploads/Samorehuliatitsiia-ukrai-nskykh-media-pid-chas-dii-voiennoho-stanu.pdf>.

52. Адміністратор популярного Telegram-каналу опинився за ґратами: заважав роботі військкомів. URL: <https://telegraf.com.ua/>

ukr/ukraina/2023-06-23/5796904-administrator-populyarnogo-telegram-kanalu-opinivnya-za-gratami-zavazhav-roboti-viyskkomiv.

53. Про затвердження категорій об'єктів державної форми власності та сфер державного регулювання, які підлягають охороні органами поліції охорони на договірних засадах: постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2018 року № 975. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-2018-%D0%BF#Text/>.

54. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text/>.

55. «Про затвердження Порядку забезпечення охорони об'єктів органами поліції охорони на договірних засадах: наказу МВС від 14.12.2022 р. № 816. URL: <https://document.vobu.ua/doc/17220>.

56. Інструкція про організацію службової діяльності органів поліції охорони під час виконання заходів з фізичної охорони об'єктів: наказ МВС України від 07 липня 2017 року № 577. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text>.

57. На деокупованих територіях відновлює діяльність поліція охорони. URL: <https://landlord.ua/news/na-deokupovanykh-terytoriiakh-vidnovliuie-diialni-st-politsiia-okhorony/>.

58. Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань проведення огляду громадської безпеки та цивільного захисту: наказ МВС України від 09 лютого 2023 року № 76. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/516590___728969.

59. У Києві проходить практичний семінар про особливості роботи поліції в умовах збройної агресії рф. URL: <https://www.npu.gov.ua/news/u-kyievi-prokhodyt-praktychnyi-seminar-pro-osoblyvosti-roboty-politsii-v-umovakh-zbroinoi-ahresii-rf>

Information about the authors:

Chystokletov Leontiy Grugorovuch,

Doctor of Law, Professor, Professor of the Department
of Administrative and Informational Law
Institute of jurisprudence, psychology and innovative education
“Lviv Polytechnic” National University
1, Knjzj Rumana str., Lviv, 79000, Ukraine

Khytra Oleksandra Leontjyyna,

Doctor of Law, Professor,
Professor at the Department of Administrative Law
and Administrative Procedure
Lviv State University of Internal Affairs
26, Gorodocka str., Lviv, 79007, Ukraine